УДК 379.85(100)(477)

Сушко Н.В., Черкаський державний технологічний університет

Сушко Наталія Валеріївна (1972 р.н.). Закінчила факультет технології машинобудування Черкаського інженерно-технологічного інституту в 1995 р. Методист навчально-організаційного відділу Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Здобувач кафедри історії України Черкаського державного технологічного університету. Тема кандидатської дисертації: *"Шевченківські туристичні маршрути Черкащини: проблеми збереження історичних пам'яток і розробка нових напрямків".*

Історія розвитку та проблеми молодіжного туризму на Черкащині

У статті проводиться дослідження історичного розвитку туризму та механізму впровадження нових тенденцій в розбудову молодіжного туризму на Черкащині.

This article analyzes the history of the youth tourism in Cherkasy and highlights the new tendencies of its development.

Туризм є фундаментальною основою економіки багатьох розвинутих країн світу. На даний час він перетворився на індустрію міжнародного масштабу, що займає по прибутках третє місце серед найбільших експортних галузей економіки, поступаючись лише нафтовидобувній промисловості і автомобілебудуванню.

Розвиток туризму в Україні істотно впливає на такі сектори економіки, як транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство, і є одним з найбільш перспективних напрямів структурної перебудови економіки. У свою чергу важливими факторами розвитку туристичної галузі є природничо-рекреаційний та історико-культурний потенціал країни.

Туризм як вид економічної діяльності має чітку орієнтацію на використання природних ресурсів та культурної спадщини. Тому важливим його напрямком є ефективне і раціональне використання природних ресурсів та об'єктів культурної спадщини з одночасним їх збереженням і відновленням [1].

Процес розбудови Української незалежної держави викликає необхідність принципової зміни у відношенні до розвитку туризму на Черкащині. Дослідження різних аспектів розвитку молодіжного туризму має як наукове, так і практичне значення. Врахування історичного досвіду допоможе уникнути нових помилок та сприятиме розвитку нових тенденцій в становленні молодіжного туризму в області. У зв'язку з цим виникає інтерес до історичного аналізу розвитку молодіжного туризму та пошуку нових шляхів розвитку молодіжного туризму.

Віддаючи належне науковцям, які займались проблемами становлення туризму на Україні, треба зазначити, що в історико-краєзнавчій літературі недостатньо розкривається проблема розбудови молодіжного туризму в Черкаській області.

Метою даної статті є дослідження історичного розвитку туризму та механізму впровадження нових тенденцій в розбудову молодіжного туризму на Черкащині.

Туризм і туристична діяльність є одним із ефективних засобів духовного, фізичного вдосконалення та оздоровлення людини, виховання духовних цінностей на основі вивчення та пізнання історії України, її героїв і особистостей, історичної ролі України в світоустрої і долі народів, збереження і розвиток відчуття гордості зо свою державу.

Величезне переміщення людей по земній кулі – це створення робочих місць, розвиток транспорту, будівничої справи та багато бізнесових і гуманітарних сфер. Але насамперед це формування гармонійної особистості.

Черкащина має великий історико-культурний потенціал, який може задовольнити, як потреби населення області, так і запропонувати туристські маршрути державного і міжнародного значення. Потенціал області дозволяє розвивати майже всі види сучасного туризму – автомобільного, пізнавального, наукового, спортивного (кінного, пішохідного, водного, велосипедного) і сільського (зеленого) туризму. В Черкаській області на державному обліку перебуває 9266 пам'яток історії і культури, з них 89 – національного значення, 39 – державних музеїв та багато історико-культурних заповідників (Шев-ченківський національний заповідник в Каневі; заповідник "Батьківщина Тараса Шевченка" на Звенигородщині; Корсунь-Шевченківський історико-культурний заповідник; національний заповідник "Чигирин"; Кам'янський історико-культурний заповідник; історико-культурний заповідник "Трахтемирів"; заповідник Трипільської культури в Тальному).

Пріоритетними напрямками розвитку туризму є виїзний та внутрішній туризм. Набуває розвитку сільський (зелений) туризм. Черкащина має великий туристсько-рекреаційний потенціал, який може задовольнити потреби населення та запропонувати туристські маршрути державного значення. Але ж для розвитку туризму на Черкащині потрібно вирішити багато проблем, і насамперед проблеми збереження історичних пам'яток.

У 1923 році з ініціативи Черкаського окружного комітету з охорони пам'яток старовини, мистецтва і природи було утворено Черкаське товариство краєзнавства охорони пам'яток старовини і природи для наукового дослідження і систематичного вивчення Черкащини. Товариство організовувало наукові спостереження та експедиції, проводило роботу по охороні культурних пам'яток мистецтва, природних ресурсів та розробляло перші туристсько-екскурсійні маршрути [2].

Для виявлення та обліку пам'яток культури і природи були розроблені заходи щодо обстеження та охорони заповідників Черкащини. На підставі цього в грудні 1926 року створюється Шевченківська окружна комісія з охорони пам'яток культури і природи при окрінспектурі народної освіти [3].

На основі розроблених анкет були виявлені і досліджені культурні цінності 29 пам'яток в окрузі, головним чином церкви, монастирі, садиби з вказівками на їх історичні й архітектурно-художні особливості. У Шевченківській окрузі були виявлені такі монументальні пам'ятники культури: церква Богдана Хмельницького (Іллінська) 1651 р. у Суботові, Замкова Гора, старі козацькі могили з хрестами, Троїцька церква колишнього жіночого монастиря у Чигирині 1759 р., Миколаївська церква колишнього Медведівського монастиря 1785 р., Троїцька церква Мотронинського монастиря, Успенська церква ліквідованого Виноградського монастиря, Вознесенська церква колишнього Мошногірського монастиря 1774 р., Успенська соборна церква (м. Канів, 1144 р.), Введенська церква с. Пекарів Канівського району 1768 р., Богородична церква, Головна церква поблизу Корсунського Гуляницького монастиря XVIII століття, Бутурдинський будинок в м. Таганчі, Еллінська церква в м. Корсуні 1701 р. та ін. [4].

Під охорону беруться всі пам'ятки культури і природи, виявлені на території Черкащини. Для цього в 1928 році була затверджена обов'язкова постанова "Про охорону пам'яток культури і природи", яка забороняла проводити розкопки з метою відшукування скарбів, використання пам'яток культури для господарських потреб [5].

Починаючи з 1954 року, велика увага приділяється залученню молоді до вивчення рідного краю. Велику роботу проводить Черкаська обласна екскурсійно-туристська станція, яка була створена для вивчення історичних місць України та проведення екскурсійно-туристських заходів серед школярів. Розробляються маршрути пов'язані з визначними подіями Черкащини. Створюються туристсько-краєзнавчі гуртки для вивчення історії свого села, міста. За 1959-1960 рр. в екскурсіях взяли участь 160 тисяч школярів [6].

У 1958 році була створена молодіжна туристична організація "Супутник", яка до початку дев'яностих років обслуговувала тільки дітей і молодь. Ця організація намагалась зробити туризм масовим та залучати різні категорії населення до вивчення рідного краю.

На Черкащині активно проводилися екскурсії по історичним місцям, які сприяли вихованню патріотичних почуттів, любові до історичного минулого України. Організовувалися туристично-оздоровчі табори, велосипедні, піші, водні та автомобільні маршрути. Поширеною формою відпочинку були подорожі до міст-героїв [7].

В 1965 році створена Черкаська обласна рада по туризму і екскурсіях, як попередник нинішнього підприємства "Черкасиінтурист". Тільки за два роки діяльності цієї організації в області працювало 15 туристських клубів, 348 секцій, в яких брали участь понад 24900 осіб [8].

Для проведення екскурсійної роботи в області створені туристські бази в Каневі і Сокирно, шістнадцять міських та районних туристських клубів та екскурсійне бюро.

Розроблено вісімнадцять туристсько-екскурсійних маршрутів. Обсяг обслуговування досяг в 1969 році 290 тис. чоловік. Разом з тим туристсько-екскурсійне обслуговування молоді задовольнялось не повністю. Незадовільно використовувались можливості організації туристських подорожей і екскурсій на поїздах, автобусах. Мало залучалась молодь села до відвідування культурних центрів і визначних історичних місць області [9].

На початку сімдесятих років в області туризм та екскурсії стають масовим та важливим засобом підвищення культурного рівня та ідейно-політичного виховання молоді. Розвиток масового туризму затримувався низьким ростом матеріальної бази. Для поширення молодіжного туризму розроблялися нові туристські маршрути, молодь залучалася для активної участі в охороні природних багатств, історичних і культурних пам'яток [10].

Сьогодні ж організовувати туристичні екскурсії для молоді набагато складніше, тому що підростаюче покоління набагато вимогливіше до рівня обслуговування та проживання.

Одним з дійових засобів прискорення розвитку молодіжного туризму на Черкащині є успішне впровадження в життя історико-культурологічної програми "Золота підкова Черкащини", яка була затверджена в квітні 2005 року. Мета цієї програми – відродження, збереження й розвиток духовних осередків, які забезпечують еталонний рівень культури; формування високих естетичних і етичних критеріїв суспільства; збереження культурної спадщини як основи української національної культури, турбота про подальший розвиток традиційних культур народів, які мешкають в області; модернізація культурної інфраструктури з переходом на нові форми роботи в умовах ринкової економіки; забезпечення державної підтримки та сприятливого господарсько-правового режиму для установ та закладів культури і мистецтва, культурницьких об'єднань, окремих митців [11].

Основними заходами щодо виконання програми є створення мереж молодіжних готелів, включення туристичного маршруту "Золота підкова Черкащини" до навчальних планів загальноосвітніх шкіл, позашкільних та професійно-технічних закладів. Реалізація цієї програми сприятиме зростанню популярності історико-культурної спадщини Черкащини, яка пов'язана з історією українського козацтва, іменами Богдана Хмельницького та Тараса Шевченка.

За допомогою походів, поїздок, екскурсій, пізнання природи, пам'яток давнини можна формувати особистість. Проте в багатьох оздоровчих закладах виховної програми немає.

Актуальною є проблема розбудови готельної індустрії, насамперед дешевих закладів для молоді (хостелів). Вперше прообраз сучасних хостелів з'явився ще в 1909 році у Німеччині, де молодіжним групам пропонували нічліг у школах. З часом у багатьох країнах університетські гуртожитки перетворюються під час літніх канікул на хостели. У 20-30 роках минулого століття відкривалися хостели у країнах Європи.

Зараз майже всі хостели об'єднані в хостельні мережі, з яких найбільші – Міжнародна федерація молодіжних хостелів (IYHA – International Youth Hostel Federation) та її партнер – мережа європейських хостелів – European Youth Hostel Federation. Найбільша і найпопулярніша в світі мережа хостелів – це IYHA. Вона має статус неурядової некомерційної організації і працює під егідою ЮНЕСКО. Організація встановлює стандарти для засобів розміщення цього класу і розробляє навчальні програми [12].

На Україні створено об'єднання "Молодіжний туризм і хостели України", це об'єднання має свої офіси в різних регіонах України – в Черкасах, Дніпропетровську, Новій Каховці, Хмельницькому, Сімферополі, Одесі. Зокрема в Черкасах, на річці Рось, третій рік діє перший молодіжний готель (хостел) – "Модус". Це сучасний молодіжний оздоровчий, спортивно -туристичний та навчальний центр.

Необхідно залучати молодь до програми "Міжнародні студентські, шкільні і вчительські посвідчення ISIC, ITIC". Міжнародне студентське посвідчення ISIC дає його власнику право на значні знижки та пільги під час подорожі.

Доцільно в сфері розвитку молодіжного туризму на Черкащині створити особливі умови щодо фінансування як для внутрішніх, так і для іноземних інвесторів. Слід звернути особливу увагу на будівництво та реконструкцію автомобільних доріг. За результатами досліджень Міжнародного туристичного альянсу 2/3 туристів у світі пересуваються автомобільним транспортом. Україна ж має свої тенденції: 70% туристів користується залізничним транспортом і лише 20% – автомобільним [13].

Проблема розвитку молодіжного туризму на Черкащині і перетворення її на потужну індустрію вимагає підтримки органів державної влади з тим, щоб повністю використати можливості природних, рекреаційних та історико-культурних ресурсів та удосконалення нормативно-правової бази, яка б сприяла

Література

1. Туристична діяльність: Нормативна база / Роїна О.М. – К.: КНТ, 2005. – С. 30.
2. Держархів Черкаської обл., ф. Р-131, оп. 1, спр.18, арк.3.
3. Там само, арк.50.
4. Там само, арк.83.
5. Там само, спр.36, арк.5.
6. Там само, ф. Р-2565, оп. 1, спр.16, арк.3.
7. http://sputnik.ck.ua.
8. Держархів Черкаської обл., ф. Р-4313, оп. 3, спр.533, арк.19.
9. Там само, ф. Р-2113, оп. 1, спр.239, арк.59.
10. Гончаренко.Л Туристичні шляхи Черкащини. Черкаситурист. – Черкаси: Інлес, 2000. – С.15.
11. Обласна комплексна історико-культурна програма "Золота підкова Черкащини" на 2005-2007 р. // Нова Доба – 2005. – 31 трав. – (Додаток "Офіційні сторінки"). – С.1-3.
12. http://hostel.org.ua.
13. Прейгер Д., Малярчук І.. Розвиток іноземного туризму в Україні в контексті розбудови міжнародних транспортних коридорів // Економіка України. – 2001. – № 6 – С.24.

Надійшла до редколегії 05.05.2006 р.